

Katarzyna Kraczoń

Profesor Ewa Domańska o przyszłości humanistyki

Przyszłość humanistyki stała się tematem otwartego wykładu¹ Ewy Domańskiej, który odbył się w lutym 2013 roku na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej. Spotkanie zorganizował Zakład Metodologii Historii i Koło Metodologiczne Historyków UMCS. Uczestniczyli w nim pracownicy naukowcy, doktoranci i studenci, a otworzył je dziekan Wydziału Humanistycznego profesor Robert Litwiński, który przybliżył zgromadzonym postać badaczki doskonale znanej nie tylko historykom.

Ewa Domańska jest profesorem w Instytucie Historii Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu oraz od 2002 roku *visiting associate professor* w Department of Antropology, Stanford University w USA. Obszar jej zainteresowań badawczych i naukowych jest bardzo rozległy. Obejmuje współczesną anglo-amerkańską teorię i historię historiografii, porównawczą teorię nauk społecznych i humanistycznych, a także posthumanistykę i humanistykę ekologiczną. Wśród obszernej bibliografii badaczki warto przywołać kilka znaczących książek jej autorstwa: *Historia egzystencjalna. Krytyczne studium narratywizmu i humanistyki zaangażowanej* (2012); *French Theory w Polsce* (z Mirosławem Lobą, 2010), *Teoria wiedzy o przeszłości na tle współczesnej humanistyki* (2010), *Historie niekonwencjonalne. Refleksja o przeszłości w nowej humanistyce* (2006), *Mikrohistorie: spotkania w międzyświatach* (1999, 2005)².

Wykład zatytułowany *Wiedza o przeszłości. Perspektywy przyszłości* rozpoczął się od prezentacji i krótkiego omówienia zwrotów badawczych, jakie dokonały się w humanistyce w ostatnich dziesięcioleciach. Okazuje się bowiem, że kategoria tzw. zwrotu staje się zasadą organizującą i wyznaczającą kierunek współczesnych badań humanistycznych. Możemy zatem mówić o zwrocie globalnym, cyfrowym, performatywnym, wizualnym, ikonicznym, planetarnym, gatunkowym czy post-

¹ Podczas wykładu przedstawione zostały tezy zaprezentowane w artykule prelegentki. Zob. E. Domańska, *Wiedza o przeszłości – perspektywy na przyszłość*, „Kwartalnik Historyczny” 2013, z. 2, s. 221–274.

² <http://ewadomanska.pl/>, data dostępu: 26.06.2013.

-sekularnym. Wymienione pojęcia otwierają przed humanistami nieograniczone możliwości badawcze i interpretacyjne, dlatego głównym zagadnieniem poruszonym podczas wystąpienia była przyszłość badań historycznych (ale także ogólnohumanistycznych) w kontekście wydarzeń i zmian zachodzących w dziedzinach nauk o życiu, neuronauki i kognitywistyki, które znajdują swoje odzwierciedlenie w takich awangardowych nurtach, jak posthumanistyka czy humanistyka posteuropańska i nieantropocentryczna. Historycy, co już na wstępie podkreśliła Domańska, powinni porzucić żmudne badanie przeszłości na rzecz projekcji przyszłości. Postawiona teza stała się nieco prowokacyjnym załącznikiem dalszej części niezwykle interesującego i dość intrygującego – dla lubelskiego środowiska badaczy – wywodu.

Autorka *Historii niekonwencjonalnych*, na podstawie analiz zawartości blisko trzystu wybranych czasopism humanistycznych opublikowanych na świecie w latach 2010–2012, podejmujących zagadnienia wiedzy o przeszłości, wskazała pięć bloków tematycznych, które nadają ton dyskusjom naukowym toczącym się w awangardowych nurtach. Są to: nowa historia, badania pamięci i dziedzictwa, historia środowiskowa, historia posthumanistyczna i wielogatunkowa oraz biohistoria. Warto dodać, że najbardziej i najszybciej rozwijającą się obecnie dyscypliną humanistyki – jak wskazuje badaczka – jest biohumanistyka, dla której kluczowymi zagadnieniami badawczymi są kwestie granic tożsamości, relacji między tym, co ludzkie i nieludzkie oraz problemy biowładzy, biopolityki i biotechnologii³.

Domańska wielokrotnie podkreślała, że przyszłością humanistyki jest rozległa i komplementarna wiedza naukowa. Jako badaczka i teoretyk nowej humanistyki zachęcała do wychodzenia poza utarte obszary badawcze humanistyki, sugerując podejmowanie dyskusji z przedstawicielami różnych paradygmatów naukowych. Otwarcie na inne, nawet pozornie odległe dziedziny wiedzy i poszanowanie odmiennych punktów widzenia, zdaniem profesor Domańskiej jest najbardziej twórczą i obiecującą perspektywą nauk o człowieku. Humanistyka powinna zmierzać od antropocentryzmu do ludzkości, a także łączyć obszary wielu innych dziedzin nauki.

Największe poruszenie wśród słuchaczy wywołała konstatacja, że we współczesnej humanistyce następuje podważanie tezy, że to człowiek tworzy wiedzę, czego dowodem był zaprezentowany przez prelegentkę artykuł współredagowany przez badaczkę-prymatologa oraz trzy szympanse: Kanzi Wamba, Panbanisha Wamba i Nyota Wamba⁴.

Na zakończenie profesor chętnie odpowiadała na pytania zadawane przez studentów i doktorantów, udzielając cennych i odkrywczych wskazówek metodologicznych ukierunkowanych na nowe możliwości badawcze w humanistyce.

³ Zob. *O nowej humanistyce. Z prof. dr hab. Ewą Domańską rozmawia Katarzyna Więckowska*, „Literatura Copernicana” 2011, nr 1(7), s. 220–226.

⁴ S. Savage-Rumbaugh, K. Wamba, P. Wamba, N. Wamba, *Welfare of Apes in Captive Environments. Comments On, and By, a Specific Group of Apes*, „Journal of Applied Animal Welfare Science” 2007, vol. 10, No 1.